

La cultura a Barcelona: desbordar la institució per fer una ciutat millor

Published by [Interacció](#) [1] on 01/12/2017 - 09:32 | Last modification: 05/02/2026 - 15:19

[Mireia Mora](#) [2] | [Crític](#) [3]

Fa escassament dues setmanes, Barcelona en Comú (BeC) va traslladar a les seves bases la decisió de trencar o continuar amb **el pacte de govern establert amb el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)** el maig de 2016. El resultat, tot i favorable a trencar l'acord, va ser ajustat. Van participar-hi un total de 3800 persones (el que suposa el 40% del registre de BeC), de les quals el 54% **van optar per la ruptura**.

El desencadenant de la consulta, però, no va ser motivat per cap conflicte en les accions del govern municipal. La pregunta irromp com a conseqüència de la posició del PSC en relació amb el context de crisi democràtica arran de la repressió policial viscuda l'1 d'octubre, l'aplicació de l'article 155 i la intervenció de l'autogovern català duta a terme per l'Estat Espanyol.

Malgrat l'origen en el context nacional, on afecta realment la decisió és en la gestió municipal, en el dia a dia de la ciutat i, molt especialment, en l'ecosistema cultural de Barcelona, ja que **el pacte de govern entre BeC i PSC va significar que l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) acabés, de nou, en mans dels socialistes**.

L'**aposta inicial de la família socialista era que Xavier Marcé**, en aquell moment president d'ADETCA, l'Associació d'Empreses de Teatre de Barcelona, i alt càrrec de l'empresa FOCUS, fos nomenat Comissionat de Cultura en substitució de Berta Sureda. Però el **rebuig mostrat per un ampli grup de persones provinents del món de la cultura** –una gran majoria, no vinculades a BeC de forma orgànica- va estroncar els plans del PSC.

Durant les quatre dècades d'alcaldes socialistes, la cultura va ser l'excusa per intervenir en molts aspectes de la vida

Es va inhabilitar la decisió i Jaume Collboni va assumir les tasques de manera formal, malgrat que **Xavier Marcé va ser nomenat el seu assessor** i de facto gaudia d'un pes fonamental en la presa de decisions sobre matèria cultural. Feta la llei, feta la trampa.

Per entendre per què recuperar la cultura és recuperar la ciutat, cal fer una mica de memòria sobre què van suposar per a Barcelona les gairebé quatre dècades d'alcaldes socialistes i com la cultura va esdevenir la millor excusa per intervenir en molts altres aspectes de la nostra vida.

A tall de resum, com molt bé explica la retrospectiva '[Desbordar Barcelona. Un relat alternatiu de la ciutat](#) [4]' (La

Ciutat Invisible i Pol·len Edicions), podem parlar de tres grans etapes en la vida cultural barcelonina des del primer Ajuntament democràtic.

L'arribada de la democràcia suposa una primera descapitalització del ric teixit cultural barceloní. La cooptació que va fer l'administració d'aquells projectes que ja funcionaven de manera autònoma i la centralització de poder i presa de decisions en la institució, van anar erosionant i desarticulant les propostes que havien nascut al caliu de la lluita antifranquista.

El 96 va néixer l'ICUB, la institució responsable de maquillar la transformació urbana de Barcelona

Posteriorment, **durant la dècada dels 90**, Barcelona visqué la seva màxima capitalitat: esdevingué ciutat olímpica i **l'Ajuntament intervingué de forma salvatge en el desenvolupament urbanístic**. Aquell 'Barcelona, posa't guapa' fou, en realitat, el leitmotiv sota el qual s'iniciaren uns processos de gentrificació i expulsió de veïns dels barris que encara vivim i que han mudat cap a la turistificació i en el parc d'habitatge segregat per Airbnb.

L'any 1996 neix l'ICUB. A partir d'aquí, la casa gran de la cultura, situada al Palau de la Virreina, serà la responsable de maquillar i, d'alguna manera, **embellir, tots els processos de transformació urbana**, que poc tenien a veure amb la cultura. Es parla més d'indústries culturals que del dret d'accés a la cultura.

Des del think tank socialista es llança **l'any 2004 el Fòrum de les Cultures, un nou pretext d'intervenció urbanística i especulativa**. El segon capítol, després dels Jocs Olímpics del 92. La ciutat-marca està en marxa i a ple rendiment.

Afortunadament, en aquesta etapa, també **comencen a enfortir-se i a multiplicar-se les respostes articulades des dels moviments de tota la ciutat**: des d'Agències fins als Oxcars o des de l'Ateneu Popular de 9 Barris a Can Vies, entre molts d'altres. A partir d'una dura crítica a la Barcelona de postal i la reclamació d'una ciutat que sigui habitable, el xup-xup culmina amb les àmplies i heterogènies mobilitzacions del 15M.

Amb el govern del BeC, els agents culturals viuen amb desencís que el PSC atorgui al PSC el lideratge de l'ICUB

Arribem així a la tercera etapa, **en l'actualitat**, durant la qual **pren cos el concepte de cultura comuna**. Al seu llibre '[Cultura libre](#). [5]de Estado' (Traficantes de sueños, 2016), Jaron Rowan explica com, tot partint d'aquesta idea, es conceptualitza el paper social de la cultura i es posa en primer lloc el dret constitucional al seu accés. També mostra que la cultura comuna pot ser el vehicle per investigar noves formes de relació econòmica, cercant concrecions que no responguin a la lògica d'explotació individual capitalista.

Barcelona en Comú, com la majoria de les candidatures municipalistes provinents en bona mesura del 15M i de les grans mobilitzacions del darrer període, recullen aquest esperit en els seus programes electorals. Però no és possible una cultura del comú sense noves institucionalitats.

Per aquest motiu, després d'un primer any amb una intervenció tímida i cautelosa, de BeC a l'ICUB, **els agents culturals de la ciutat que confiaven en aquesta nova línia de coproducció i gestió de les polítiques culturals**, viuen amb desencís i preocupació que el govern dels comuns retorni al PSC el poder que atorga a Barcelona el lideratge de l'ICUB.

Divuit mesos després, però, un 12 de novembre, es fan públics els resultats de la consulta i **l'ICUB retorna a les mans dels comuns, d'on no hauria d'haver marxat mai**. Així, malgrat que les motivacions de la consulta fossin unes altres, aquest escenari obre una nova etapa de possibilitats en l'àmbit cultural.

Després de divuit mesos, l'ICUB retorna a les mans dels comuns, d'on no hauria d'haver marxat mai

El nomenament de Joan Subirats, conegut per la seva trajectòria en polítiques públiques, innovació democràtica i participació, corrobora, a més, **la voluntat del govern de BeC de treballar amb una mirada àmplia** quant a cultura es refereix.

Si ens creiem el caràcter estratègic de la cultura i que les candidatures municipalistes han arribat a les institucions per a obrir-les de bat a bat i fer la ciutat més habitable, **la política cultural ha d'estar en primera línia de la gestió** d'aquests ajuntaments del canvi.

Subirats arriba al Palau de la Virreina sense deutes ni herències amb el sector cultural. No hi forma part de manera directa, però en canvi coneix perfectament la lògica i els procediments que ha seguit la casa en l'elaboració de les polítiques culturals de la ciutat. Probablement, no té l'expertesa detallada d'algú que ha batallat directament en la gestió d'equipaments, esdeveniments o internacionalització (culturals), però **coneix les febleses d'un model que ha demostrat ser clientelar per als grans i precaritzador per als petits**. D'un model que ha oblidat que Barcelona són 10 districtes i 73 barris. D'un model que perpetua la invisibilització de la feina de les dones i no ha incorporat el feminisme a la seva mirada. D'un model que no sembla recordar que la missió de la institució pública és posar al centre les persones. D'un model que entén la política cultural com a política econòmica i no com una eina de cohesió social. **El protagonista de les línies mestres dibuixades per l'ICUB ha de ser la ciutadania, no el sector professional**, que en aquest escenari ha de tenir el seu pes relatiu, sense segrestar el discurs i l'acció de govern ni reproduir el mantra de les indústries creatives i culturals.

Joan Subirats topà amb resistències al canvi d'aquells que veuen la cultura d'es d'una òptica mercantilista

Probablement, Subirats i el seu equip toparan amb les resistències al canvi d'aquells que només parlen de sector cultural i veuen –i viuen– la cultura des d'una òptica mercantilista. També **hauran de batallar amb la rigidesa de la institució**, a la qual cal permeabilitzar de moltes idees, accions, projectes, col·lectius, processos... que no hi tenen lloc perquè no està previst que hi formin part.

Li caldrà incorporar noves dinàmiques de treball i que l'ICUB esdevingui només un dels agents en la construcció del relat i la coproducció de les polítiques culturals de la ciutat. **Li caldrà l'encert de sumar de fora cap a dins i de baix a dalt, però sense reproduir la cosa viscuda en la primera etapa dels governs democràtics**: la cooptació i l'anul·lació dels agents de base que estan procurant cultura als barris de tota la ciutat. Li caldrà parlar amb molts agents. Li caldrà escoltar més encara. Obrir molts processos participatius, tal com permet la nova Normativa de Participació de l'Ajuntament de Barcelona aprovada recentment.

Li caldrà tot això, i a nosaltres ens caldrà ser generoses i actives en la construcció de nous models de governança. **El nou ICUB ha de mirar a la cara l'economia social i solidària**, els projectes de gestió comunitària, el moviment feminista, els processos participatius als barris que reclamen noves formes de gestionar els recursos públics reconvertits en recursos comuns.

Tenim un horitzó: desbordar la institució per fer una ciutat millor. Fem-ho.

Mireia Mora és comunicadora i sòcia treballadora de La Tremenda.

Article de Mireia Mora publicat a [Crític](#) [3] el 30 de novembre del 2017. [Fes clic aquí per veure l'article original](#) [6]

Tags: valor públic de la cultura

Tags: governança cultural

- [7]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/CIDOC/blogs/2017/cultura-barcelona>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <http://interaccio.diba.cat/members/moram>

[3] <http://www.elcritic.cat/>

[4] <https://pol-len.cat/llobres/desbordar-barcelona-un-relat-alternatiu-de-la-cultura-a-la-ciutat/>

[5] <https://www.traficantes.net/libros/cultura-libre-de-estado>

[6] <http://www.elcritic.cat/blogs/sentitcritic/2017/11/30/la-cultura-a-barcelona-desbordar-la-institucio-per-fer-una-ciutat-millor/>

[7] <https://interaccio.diba.cat/node/7355>